

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 388

**Teoria rachunkowości,
sprawozdawczość i analiza finansowa**

Redaktor naukowy
Bartłomiej Nita

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Hanna Jurek
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.p

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-505-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Teoria i wyzwania rachunkowości

Ewa Wiktoria Babuška: Badania naukowe w rachunkowości	15
Halina Buk: Typologia i wycena przychodów z tytułu niestandardowych relacji z klientami	23
Małgorzata Cieciora: Behawioralne aspekty rachunkowości we współczesnej gospodarce – zarys problemu	32
Beata Dratwińska-Kania: Teoretyczne problemy sprawozdawania o ryzyku	41
Dawid Garstecki: Czy rachunkowość społecznej odpowiedzialności zasługuje na miano paradygmatu?.....	49
Waldemar Gos: Nauka rachunkowości – głos w dyskusji.....	57
Wojciech Hasik: Koncepcyjne i społeczne determinanty sądów etycznych w rachunkowości w Polsce	68
Marcin Jędrzejczyk: Wyzwania współczesnej rachunkowości w zakresie translacji wartości ekonomicznych.....	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-usługi w rachunkowości na przykładzie internetowych biur rachunkowych	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Studium przypadku jako metoda badawcza w nauce rachunkowości – analiza metodologiczna przykładowych zastosowań	95
Joanna Koczar: Ewolucja polityki rachunkowości w praktyce gospodarczej Federacji Rosyjskiej.....	107
Alina Kozarkiewicz: Kreatywność: nowe wyzwanie badawcze dla współczesnej rachunkowości	115
Mirosława Kwiecień: Dylematy współczesnej rachunkowości.....	123
Tomasz Lewandowski: Mniej więcej dobrze czy dokładnie źle – przydatność informacji w systemie rachunkowości	137
Wojciech A. Nowak: Ku standaryzacji rachunkowości sektora publicznego w Unii Europejskiej	148
Marcin Osikowicz: Rachunkowość jednostek mikro według ustawy o rachunkowości	159
Piotr Szczypa: Nauczanie rachunkowości – współczesne uwarunkowania i dylematy	167
Anna Szychta: Pozytywna teoria rachunkowości jako koncepcja głównego nurtu badawczego	176

Joanna Zuchewicz: Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości	189
---	-----

Część 2. Sprawozdawczość

Dorota Adamek-Hyska: Funkcja sprawozdawcza rachunkowości jednostki samorządu terytorialnego	201
Anna Balicka: Wskaźniki środowiskowe w zewnętrznej sprawozdawczości środowiskowej	212
Katarzyna Bareja: Aktywa niematerialne a priorytet w sprawozdawczości finansowej.....	221
Kinga Bauer: Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym.....	229
Stanisław Hońko: Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Sprawozdawczość finansowa jednostek mikro w aspekcie zasady wiernego i rzetelnego obrazu.....	246
Mariusz Karwowski: Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej.....	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Polityka rachunkowości, wartości szacunkowe oraz błędy z lat ubiegłych w świetle proponowanych i wprowadzonych zmian w KSR nr 7.....	263
Grzegorz Lew: Propozycja rozszerzenia zakresu opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego.....	276
Bartłomiej Nita: Sprawozdawczość segmentowa jako przejaw konwergencji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej.....	285
Józef Pfaff: Sprawozdawczość z badania ustawowego jednostek zainteresowania publicznego – ocena proponowanych kierunków zmian	295
Katarzyna Piotrowska: Proces innowacyjny w aspekcie aktywów kompetencyjnych.....	304
Lucyna Poniatowska: Zmiany w sprawozdawczości finansowej w regulacjach ustawy o rachunkowości	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Segmenty operacyjne w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych – porównywalność czy różnorodność informacji	322
Paweł Rumniak: Consolidated reporting – beyond financial statements.....	331
Agnieszka Tłaczala: Prezentacja oraz ujawnianie informacji finansowych – zmiany w MSSF	349

Część 3. Analiza finansowa

Małgorzata Cygańska: Wykorzystanie analizy finansowej do oceny rentowności szpitali – wybrane problemy	363
Beata Iwasieczko: Analiza finansowa w organizacji inteligentnej.....	373
Magdalena Kowalczyk: Kierunki rozwoju analizy finansowej i strategicznej w jednostkach samorządu terytorialnego.....	381
Piotr Oleksyk: Wykorzystanie narzędzi analizy finansowej w planowaniu finansowym jednostek samorządu terytorialnego	389

Summaries

Part 1. Theory and accounting challenges

Ewa Wiktoria Babuška: Research in financial accounting	15
Halina Buk: Typology and revenue valuation from nonconventional transactions with customers	23
Małgorzata Ciecziura: Behavioral aspects of accounting in today's economy – an outline of the problem	32
Beata Dratwińska-Kania: Theoretical problem of a report on risk.....	41
Dawid Garstecki: Can social responsible accounting be called a paradigm?	49
Waldemar Gos: Accounting science – a say in the discussion	57
Wojciech Hasik: Conceptual and social determinants of ethical judgment in accounting – Polish perspective	68
Marcin Jędrzejczyk: Contemporary accounting challenges in the field of economic value translation	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-services in accounting	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Case study as a research method in accounting – methodological analysis of selected applications	95
Joanna Koczar: Evolution of accounting policy in the economic practice of the Russian Federation.....	107
Alina Kozarkiewicz: Creativity: new challenge for research in contemporary accounting.....	115
Mirosława Kwiecień: Dilemmas of contemporary accounting	123
Tomasz Lewandowski: About well or exactly wrong – usefulness (suitability) of information in accounting system	137
Wojciech A. Nowak: Public sector accounting in the European Union: towards standardization.....	148
Narcin Osikowicz: Accounting of micro units based on the Accounting Act	159

Piotr Szczypa: Accounting teaching and contemporary conditions and dilemmas.....	167
Anna Szycha: Positive accounting theory as the main stream accounting research concept	176
Joanna Zuchewicz: Contemporary determinants in the development of accounting	189

Part 2. Reporting

Dorota Adamek_Hyska: Reporting function of accounting in a territorial self-government unit.....	201
Anna Balicka: Environmental indicators of external environmental reporting	212
Katarzyna Bareja: Intangible assets and the priority in financial statements	221
Kinga Bauer: Financial reporting trends in insolvency proceedings	229
Stanisław Hońko: Excess of information in the financial statements – possible directions for reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Micro units reporting in the context of true and fair view.....	246
Mariusz Karwowski: Business model as a new challenge of external reporting	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Accounting policies, estimates and errors from previous years in the light of the proposed and introduced changes in the National Accounting Standard No. 7.....	263
Grzegorz Lew: Proposal for extending the scope of opinion and report on the financial statements	276
Bartłomiej Nita: Segment reporting as the manifestation of the convergence of financial accounting and management accounting	285
Józef Pfaff: Reporting in the statutory audits of public interest entities – assessment of the proposed changes.....	295
Katarzyna Piotrowska: Innovation process in the aspect of competence assets.....	304
Lucyna Poniatowska: Changes in financial reporting in the regulations of the Accounting Act.....	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Operating segments in the financial statements of public companies – comparability or diversity of information	322
Paweł Rumniak: Skonsolidowane raportowanie – wychodząc poza raportowanie finansowe	331
Agnieszka Tłaczała: Presentation and disclosure of financial information – changes in IFRS.....	349

Part 3. Financial analysis

Małgorzata Cygańska: The usage of financial analysis to evaluate the hospitals financial performance – selected problems	363
Beata Iwasieczko: Financial analysis in intelligent organization.....	373
Magdalena Kowalczyk: Trends in development of financial and strategic analysis in local government units	381
Piotr Oleksyk: Adoption of financial analysis tools in financial planning of local government units	389

Katarzyna Kostyk-Siekierska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: katarzyna.kostyk-siekierska@ue.wroc.pl

POLITYKA RACHUNKOWOŚCI, WARTOŚCI SZACUNKOWE ORAZ BŁĘDY Z LAT UBIEGŁYCH W ŚWIELE PROPONOWANYCH I WPROWADZONYCH ZMIAN W KSR NR 7

ACCOUNTING POLICIES, ESTIMATES AND ERRORS FROM PREVIOUS YEARS IN THE LIGHT OF THE PROPOSED AND INTRODUCED CHANGES IN THE NATIONAL ACCOUNTING STANDARD NO. 7

DOI: 10.15611/pn.2015.388.27

Streszczenie: Wszystkie jednostki gospodarcze mają obowiązek opisać przyjęte przez nie zasady (politykę) rachunkowości. Jednak przyjęta i stosowana polityka rachunkowości nie gwarantuje, że w trakcie prowadzenia działalności ustalone rozwiązania dotyczące prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz prezentacji sprawozdań finansowych nie zostaną zmienione przez samą jednostkę lub w wyniku nowelizacji regulacji prawnych. Wraz z wpływem czasu zmieniają się przepisy, wymagania użytkowników, zmienia się również sama jednostka. Dlatego należy wiedzieć, w jaki sposób ujmować w księgach rachunkowych zmianę polityki rachunkowości oraz jak prezentować w sprawozdaniu skutki zmienionej polityki. Celem niniejszego opracowania jest analiza i przedstawienie:

- zmian w KSR nr 7 wprowadzonych nowelizacją z listopada 2014 r.,
- istoty, znaczenia i polemiki dotyczącej pojęcia polityka rachunkowości,
- skutków zmian polityki rachunkowości,
- sposobu ujmowania zmian wartości szacunkowych, korekty błędów z lat ubiegłych oraz zdarzeń po dniu bilansowym.

Słowa kluczowe: polityka (zasady) rachunkowości, rachunkowość, Krajowe Standardy Rachunkowości.

Summary: Every economic unit is required to describe accounting policy (accounting principles) which it uses. However, accepted and applied accounting policy does not guarantee that in the course of activity the adopted solutions for the bookkeeping and the presentation of the financial statements will not be changed by a unit itself or as a result of the changed regulations. The regulations, individual user requirements and a unit itself change over time. Therefore, it is important to know how to take changes in accounting policies in

the bookkeeping and how to present the effects of the revised accounting policy in financial statements. The aim of this study is:

- the analysis of changes in the National Accounting Standard No. 7 introduced by the amendment in November 2014,
- the presentation of the essence, importance and controversy concerning the notion of accounting policy,
- the illustration of the effects of changes in accounting policies,
- the presentation of a method for the recognition of changes in accounting estimates, the correction of errors from previous years and the events after the balance sheet date.

Keywords: policies (rules) of accounting, accountancy, national accounting standards.

1. Wstęp

Na początku 2014 r. Dyrektor Departamentu Rachunkowości Ministerstwa Finansów Joanna Dadacz [2014] zapowiadała zmiany mające na celu weryfikację przepisów ustawy o rachunkowości pod kątem potrzeb i możliwości wdrożenia postanowień dyrektywy 2013/34/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych jednostek, która uchyliła dyrektywy Rady 78/660/EWG (dyrektywę czwartą) i 83/349/EWG (dyrektywę siódmą). W prace zaangażował się Komitet Standardów Rachunkowości, w ramach którego zostały utworzone grupy robocze, które zajęły się analizą poszczególnych zagadnień. W zakresie dotyczącym polityki rachunkowości skupiono się na następujących zagadnieniach:

- zasady a polityka rachunkowości,
- definicja polityki rachunkowości,
- ujednoczenie nazewnictwa, m.in.: polityka, zasady, metody, założenia.

Zakładano, że należy oddzielić zasady rachunkowości od polityki rachunkowości i w związku z tym zaproponowano nową definicję polityki rachunkowości. Proponowano również ujednoczenie nazewnictwa i dostosowanie do określonych sytuacji odpowiednich terminów. Komitet Standardów Rachunkowości na posiedzeniu w dniu 25 listopada 2014 r. podjął uchwałę w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dacie bilansu – ujęcie i prezentacja”¹.

Celem niniejszego opracowania jest:

- analiza zmian w KSR nr 7 w świetle wcześniejszych zapowiedzi,

¹ Standard został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Ministra Finansów z dnia 22 stycznia 2015 r., poz. 6. Znowelizowany KSR nr 7 stosuje się po raz pierwszy do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy kończący się po dniu ogłoszenia nowelizacji, z możliwością wcześniejszego zastosowania.

- przedstawienie istoty, znaczenia i polemiki dotyczącej pojęcia polityka rachunkowości,
 - przedstawienie skutków zmian polityki rachunkowości,
 - przedstawienie sposobu ujmowania zmian wartości szacunkowych, korekt błędów z lat ubiegłych oraz zdarzeń po dniu bilansowym.
- Główne metody badawcze to analiza porównawcza oraz metoda dedukcji i indukcji.

2. Polityka rachunkowości a zasady rachunkowości – kontrowersje związane z utożsamianiem tych pojęć

Polityka rachunkowości jest od ponad pół wieku przedmiotem badań i dyskusji podejmowanym przez teoretyków i praktyków rachunkowości. O znaczeniu podjętej w artykule problematyki świadczy fakt, że do dzisiaj termin „polityka rachunkowości” nie doczekał się w naszym kraju jednoznacznych interpretacji [Walińska, Michalak 2014, s. 107].

Każda jednostka prowadząca rachunkowość zgodnie z UoR jest zobowiązana do opracowania i przyjęcia własnej polityki (zasad) rachunkowości. Polityka rachunkowości jednostki obejmuje zasady rachunkowości² wybrane przez jednostkę spośród rozwiązań dopuszczonych ustawą (w tym także określonych w MSR) i stosowanych przez nią, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych.

Zmiany wprowadzone nowelizacją standardu w listopadzie 2014 roku (KSR 7), mimo wcześniejszych zapowiedzi, nie dotyczą odrębnego definiowania pojęć polityka rachunkowości i zasady rachunkowości, które w dalszym ciągu traktowane są tożsamo. Rozdzielenie definicji pojęć „polityka rachunkowości” i „zasady rachunkowości” jest uzasadnione merytorycznie. Określenie „zasada” według *Słownika języka polskiego* PWN odnosi się do:

- 1) prawa rządzącego jakimiś procesami, zjawiskami,
- 2) normy postępowania,
- 3) ustalonego na mocy jakiegoś przepisu lub zwyczaju sposobu postępowania w danych okolicznościach,
- 4) podstawy funkcjonowania lub konstrukcji czegoś.

Według T. Pszczołowskiego [1978] zasada to ogólnie przyjęte twierdzenie, które może stanowić punkt wyjścia dla jakiegoś działania. Zasady zatem nie mogą być różne w zależności od sytuacji bądź podmiotu, który je stosuje.

Jednostki gospodarcze działają w specyficznym i złożonym otoczeniu, nie ma więc możliwości przewidzenia wszystkich zjawisk, które mogą w nich wystąpić. Szczegółowe uregulowanie wszystkich aspektów rachunkowości jest zatem niemożliwe. Dlatego dla przedstawienia w sprawozdaniach finansowych wiarygodnego

² Nauka rachunkowości wypracowała wiele powszechnie uznawanych zasad rachunkowości, na ten temat pisali różni autorzy, m.in. R. Mattessich, Y. Ijiri, A. Szychta, M. Dobija.

oraz rzetelnego obrazu sytuacji majątkowej i finansowej wprowadzono regulacje, których przestrzeganie jest bezwzględnie obowiązujące dla wszystkich podmiotów, natomiast ich uzupełnieniem są prawa wyboru, czyli zestaw norm umożliwiający wybór przez zarząd jednostki sposobu prowadzenia rachunkowości spośród dostępnych w prawie rozwiązań. Zezwala się więc na wybór pewnych alternatyw w prowadzeniu rachunkowości przez tworzenie własnej polityki rachunkowości.

Polityka powinna umożliwiać prawdziwe odzwierciedlenie sytuacji finansowo-majątkowej jednostki bez względu na branżę, w której działa, specyfikę jej sposobu działania, specyfikę jej struktury organizacyjnej itp. Przepisy oraz standardy określają natomiast ogólne zasady, które nie mogą uwzględniać elementów specyficznych dla poszczególnych jednostek.

Odpowiednim określeniem dla indywidualnego zbioru zasad rachunkowości i metod wyceny jest właśnie polityka rachunkowości. Zbieżna z taką definicją polityki jest definicja zawarta w UoR, określająca, że polityka (zasady) rachunkowości to „wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w MSR, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych”.

UoR, oprócz zdefiniowania polityki rachunkowości, określa minimalne wymagania, jakie powinna ona spełniać. Dokumentacja w tym zakresie musi być sporządzona pisemnie w języku polskim i zawierać, co najmniej określenie:

- 5) roku obrotowego i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych,
- 6) metod wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego,
- 7) sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych.

W praktyce zakres informacji ujmowanych w polityce rachunkowości jest znacznie większy i dodatkowo odnosi się także do innych dokumentów obejmujących np. instrukcje dotyczące dokumentacji, ewidencji księgowej, inwentaryzacji, kontroli oraz sprawozdawczości.

Zamienne stosowanie pojęcia „polityka rachunkowości” z pojęciem „zasady rachunkowości” zdaniem niektórych autorów jest zgodne z MSR [Cebrowska 2010, s. 228]. Do 1998 r. w MSR funkcjonowała definicja polityki rachunkowości oznaczająca „zasady, reguły, metody, uzgodnienia umowne i procedury, przyjęte przez kierownictwo przedsiębiorstwa przy opracowywaniu i prezentacji sprawozdań finansowych”. Po aktualizacji MSR 1 od 1998 r. pojęcie „polityka rachunkowości” zostało zastąpione terminem „zasady rachunkowości” rozumianym jako „konkretne prawidła, metody, konwencje, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę gospodarczą przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdań finansowych”.

Analizując politykę rachunkowości, w literaturze przedmiotu podkreśla się, że:

- zarząd stosuje przy sporządzaniu sprawozdań finansowych specyficzne zasady, konwencje, reguły i praktyki dobrane odpowiednio do odzworowania jego rzeczywistej pozycji finansowej, dochodowej i dokonań [Jarugowa, Walińska 1997, s. 23];

- wybór zasad tworzących politykę rachunkowości jednostki jest „prawem podmiotu gospodarczego, zagwarantowanym przepisami prawa bilansowego i zwyczajem” [Walińska (red.) 2010, s. 390];
- tworząc dokumentację własnej polityki rachunkowości, jednostka powinna uwzględnić specyfikę swej działalności i wybrać te rozwiązania, które są dla niej najwłaściwsze z punktu widzenia realizowanej strategii dalszego rozwoju [Hendriksen, van Breda 2002, s. 250].

Zdaniem A. Karmańskiej pojęcia: polityka rachunkowości i zasady rachunkowości nie są tożsame, ponieważ [Karmańska 2009]:

- po pierwsze „polityka” nie oznacza dosłownie tego samego co „zasady” (termin „polityka” zgodnie ze *Słownikiem języka polskiego* oznacza „czyjeś zręczne przemyślane postępowanie w celu osiągnięcia określonych zamierzeń”, natomiast „zasada” to: „teza, w której treści zawarte jest prawo rządzące jakimiś procesami, podstawa, na której coś się opiera” [*Słownik...* 1995, s. 751]),
- po drugie, polityka może następować według pewnych zasad; ich wachlarz zależy od obszaru, w którym jest realizowana polityka; obszar ten zazwyczaj określany jest przy słowie „polityka”;
- po trzecie, polityka rachunkowości jest rozumiana jako metody raportowania, systemy pomiaru i ujawnień zastosowane przez dane przedsiębiorstwo; w sprawozdaniu finansowym przedsiębiorstwo powinno ujawniać politykę rachunkowości i metody aplikacji.

Znowelizowany KRS nr 7 pozostawił bez zmian definicje w tym zakresie, jako wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą oraz określone w MSR, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych. Zdaniem autora ważne jest jednak, by pojęcia te rozdzielić, przyjmując że zasady to ogólnie obowiązujące reguły, które w pewnych obszarach zezwalają na wybór spośród dopuszczalnych reguł lub umożliwiają ich kształtowanie, pod warunkiem że spełniają ogólne wymagania. Natomiast polityka powinna określać, jakie reguły wybrano, a głównym celem wyboru powinno być zapewnienie jak najbardziej rzetelnej i jasnej prezentacji sytuacji finansowo-majątkowej podmiotu.

3. Zmiany wprowadzone w KRS nr 7

Ustawa o rachunkowości określa bardzo ogólnie wymagania stawiane polityce (zasadom) rachunkowości. Dlatego też wprowadzono KRS nr 7, którego celem jest określenie zasad ujmowania przez jednostki kontynuujące działalność w księgach rachunkowych i rocznych sprawozdaniach finansowych:

- skutków zmian zasad (polityki) rachunkowości,
- zmian wartości szacunkowych,
- korekty błędów, w tym popełnionych w poprzednich latach obrotowych,
- zdarzeń, które nastąpiły po dniu bilansowym.

Standard precyzuje także sposób prezentowania w sprawozdaniach finansowych danych, zapewniający ich porównywalność oraz pozwalający określić, czy wprowadzana modyfikacja jest zmianą polityki (zasad) rachunkowości.

W wyniku nowelizacji KSR nr 7³ dodano punkty dotyczące stosowania KSR i MSR. Założono, że w sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy, przyjmując zasady (politykę) rachunkowości, jednostki mogą stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez Komitet Standardów Rachunkowości, jednak stosowanie KSR nie jest obligatoryjne. W przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego jednostki mogą stosować MSR (poza jednostkami sporządzającymi sprawozdania zgodnie z MSSF/MSR)⁴. Standardów nie można stosować wybiórczo. Oznacza to, że deklarując stosowanie KSR w polityce (zasadach) rachunkowości, należy koniecznie stosować KSR we wszystkich sprawach nieuregulowanych UoR. Jest od tej reguły wyjątek, dopuszczający pominięcie niektórych postanowień KSR, gdy:

- dotyczy to jednostek mogących korzystać z uproszczeń lub zwolnienia ze stosowania niektórych przepisów UoR,
- jednostka ujawnia w sprawozdaniu finansowym wykorzystane zwolnienia z przepisów o rachunkowości oraz przedstawia przyjęte uproszczenia.

Należy podkreślić, że nieprzyjęcie stosowania rozwiązań wprowadzonych przez KSR nie wymaga ujawniania w polityce (zasadach) rachunkowości, ale w takiej sytuacji jednostka musi szczegółowo opracować i uzasadnić przyjęte zasady (politykę) rachunkowości w sprawach nieuregulowanych w ustawie. W przypadku gdy wymogi MSR są niezgodne z prawem krajowym, nie wolno przyjąć stosowania MSR jako ogólnej i bezwarunkowej zasady. Należy pamiętać, że przyjmując do stosowania KSR (wcześniej nie stosowany), jednostka musi efekt pierwszego zastosowania KSR potraktować jak zmianę przyjętych zasad (polityki) rachunkowości i fakt ten ujawnić w sprawozdaniu finansowym. Znowelizowany KSR nr 7 stosuje się po raz pierwszy do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy kończący się po dniu ogłoszenia przedmiotowej nowelizacji, z możliwością wcześniejszego zastosowania.

3.1. Skutki zmian zasad (polityki) rachunkowości

Zmiana przyjętych zasad (polityki) rachunkowości wynikająca z przepisów lub z inicjatywy jednostki to zmiana dotychczas przyjętych zasad na inne rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w MSR. Oznacza to, że zmiany są możliwe, a nawet wskazane, jeśli ich wprowadzenie zapewni bardziej wierne (rzetelne i jasne) odzwierciedlenie sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, czyli wpłynie na zwiększenie jakości prezentowanych przez jednostkę sprawozdań finansowych. Zmiany zasad (polityki) rachunkowości mogą zostać dokonane w dowolnym momencie roku, przy czym ich skutki muszą być

³ Obowiązującej od stycznia 2015 roku.

⁴ Artykuł 2 ust. 3 UoR.

uwzględnione od początku roku obrotowego. Ustawa nie określa, w jakich sytuacjach może to nastąpić, natomiast KSR nr 7 podaje tylko przykłady takich okoliczności (katalog otwarty). Zmiana przyjętych zasad (polityki) rachunkowości może być spowodowana m.in.:

- 1) uzyskaniem przez jednostkę prawa lub utratą prawa do stosowania uproszczeń przewidzianych przepisami o rachunkowości,
- 2) indywidualną decyzją jednostki będącą wynikiem:
 - zmiany przedmiotu działalności,
 - zwiększenia lub zmniejszenia zakresu przedmiotu działalności,
 - potrzeby dostosowania się do rozwiązań obowiązujących w grupie kapitałowej, do której jednostka weszła,
 - potrzeby dostosowania się do rozwiązań obowiązujących w branży, w której jednostka rozpoczęła działalność,
 - wykorzystania możliwości uproszczeń, wykonania zaleceń kontroli lub rewizji finansowej,
- 3) decyzją o zastosowaniu lub rezygnacji ze stosowania MSR.

Oznacza to, że jeżeli jednostka uzna, iż zmiana polityki (zasad) rachunkowości jest konieczna dla lepszego przedstawienia jej sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, może takiej zmiany dokonać. Jednocześnie musi zostać zapewniona porównywalność danych za bieżący i poprzedni rok obrotowy.

Tabela 1. Przykłady sytuacji, w których nie następuje zmiana polityki (zasad) rachunkowości

Lp.	Przykład
1	Podjęcie decyzji o amortyzowaniu nowo nabytych środków trwałych za pomocą innej metody niż stosowana dotychczas do podobnych obiektów
2	Zmiana stawek amortyzacyjnych środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych wynikająca z weryfikacji okresów ich użytkowania
3	Przekwalifikowanie do środków trwałych nieruchomości zaliczanej do inwestycji długoterminowych lub na odwrót wynikające wyłącznie z decyzji jednostki o zmianie przeznaczenia tej nieruchomości
4	Przekwalifikowanie aktywów finansowych z długoterminowych do krótkoterminowych lub odwrotnie, wynikające wyłącznie ze zmiany jednostki w odniesieniu do tych aktywów
5	Wycena długoterminowej, niezakończonyj usługi proporcjonalnie do stopnia jej zaawansowania zamiast metodą „zysku zerowego” opisaną w art. 34a ust. 4 ustawy

Źródło: opracowanie własne na podstawie KSR nr 7.

KSR nr 7 określa również przypadki, w których nie można mówić o zmianie polityki rachunkowości, mimo istotnych zmian dotyczących wyceny czy ujęcia operacji gospodarczych. Również w tym przypadku mamy do czynienia z katalogiem otwartym – w standardzie wymienia się tylko przykłady takich sytuacji, którymi są:

- przyjęcie w odniesieniu do nowych zdarzeń i transakcji zasad (polityki) rachunkowości różniących się od poprzednio stosowanych do podobnych, ale nie identycznych zdarzeń i transakcji,

- przyjęcie nowej zasady w odniesieniu do zdarzeń, które uprzednio nie występowały lub występowały, ale były nieistotne, a stały się istotne,
- zmiany wysokości wartości szacunkowych.

W tabeli 1 podano przykładowe sytuacje, w których nie następuje zmiana polityki (zasad) rachunkowości.

Skutki zmian zasad (polityki) rachunkowości zgodnie z KSR nr 7 ujmują się w księgach rachunkowych i ujawnia w sprawozdaniu finansowym z zastosowaniem podejścia retrospektywnego lub zgodnie z przepisami przejściowymi.

3.2. Wartości szacunkowe i ich poprawa

Wartości szacunkowe są to przybliżone kwoty pieniężne przyjęte przez jednostkę do wyceny określonych składników aktywów lub pasywów bądź przychodów i kosztów wobec niemożności dokładnej ich wyceny. Zmiana zaś wartości szacunkowych polega na zweryfikowaniu wartości szacunkowych w przypadku pozyskania nowych informacji będących podstawą dokonanych szacunków lub zdobycia większego doświadczenia. Weryfikacja szacunków nie odnosi się do poprzednich okresów, jest natomiast skutkiem oceny bieżącej sytuacji oraz oczekiwanych przyszłych korzyści ekonomicznych lub obowiązków związanych z pozycjami w sprawozdaniu finansowym.

Ustalenie wartości szacunkowych dokonuje się w drodze osądu, na podstawie wiarygodnych informacji, przy zastosowaniu właściwych w danych warunkach metod szacunku. Wartości szacunkowe wymagają zweryfikowania przez jednostkę oraz gdy jest taka potrzeba zaktualizowania, jeżeli:

- zmieniły się okoliczności będące podstawą dokonanych szacunków,
- jednostka uzyskała dodatkowe informacje, które wcześniej nie były jednostce znane,
- jednostka nabrała większego doświadczenia gospodarczego.

Weryfikacja powinna polegać na sprawdzeniu, czy wcześniej oszacowane wartości w dalszym ciągu są takie same, biorąc pod uwagę nieznaną wcześniej informację i okoliczności. Zatem nie mówimy o błędach, tylko o ponownym szacowaniu wartości i porównaniu z dotychczasowymi szacunkami. Weryfikację taką przeprowadza się nie rzadziej niż raz w roku (nie później niż na dzień bilansowy).

Ewentualne różnice nie są wynikiem błędów, więc w momencie szacowania nie można ich odnosić na przeszłe sprawozdania, czyli stosować podejścia retrospektywnego.

Skutki zmiany wartości szacunkowych, w tym spowodowane ich weryfikacją, jednostka uwzględnia, stosując podejście prospektywne, i odnosi odpowiednio w ciężar lub na dobro wyniku finansowego, lub na kapitał (fundusz) własny, jeżeli przepisy o rachunkowości tak stanowią:

- roku obrotowego, w którym nastąpiła zmiana, jeżeli zmiana dotyczy tylko tego roku,

- roku obrotowego, w którym nastąpiła zmiana i lat przyszłych, jeżeli zmiana dotyczy wszystkich tych okresów.
Szacowanie, jak wspomniano, dokonywane jest na podstawie posiadanych w chwili szacowania informacji. Zatem zmiana wartości szacunkowych nie wymaga przekształcenia danych porównawczych. W informacji dodatkowej ujawnienia wymagają następujące informacje:
- rodzaj, przyczyny i kwoty zmiany wartości szacunkowych, które wywołują skutki w bieżącym roku obrotowym i/albo według przewidywań wywołają skutki w kolejnych latach obrotowych, lub
- brak możliwości ujawnienia liczbowych skutków zmian wartości szacunkowych dotyczących przyszłych okresów, jeżeli określenie tych skutków nie jest praktycznie wykonalne.

3.3. Poprawianie błędów

Przez błędy popełnione w poprzednich latach obrotowych rozumie się pominięcia lub nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych jednostki za poprzedni rok bądź wcześniejsze lata obrotowe, powodujące istotne zniekształcenie danych sprawozdawczych zawartych w zatwierdzonych sprawozdaniach finansowych za te okresy. Błędy te są wynikiem nieuwzględnienia lub niewłaściwego uwzględnienia wiarygodnych informacji, które były dostępne w momencie zatwierdzania sprawozdań finansowych sporządzonych za te lata, lub co do których można by oczekiwać, że zostaną otrzymane i uwzględnione w toku sporządzania tych sprawozdań finansowych.

Błędy wynikają najczęściej z pomyłek arytmetycznych, niewłaściwego zastosowania zasad (polityki) rachunkowości, niedopatrzeń, mylnej interpretacji zdarzeń bądź z oszustw.

Są one istotne wtedy, gdy mogą, pojedynczo lub łącznie, wpłynąć na decyzje gospodarcze podejmowane na podstawie sprawozdania finansowego przez jego użytkowników. Istotność błędu uzależniona jest od wielkości i rodzaju pominięcia lub nieprawidłowości ocenianych w kontekście towarzyszących okoliczności. Czynnikiem rozstrzygającym o istotności może być zarówno wielkość, jak i rodzaj pozycji lub kombinacja obu tych czynników. Przykładowo, zgodnie z KSR nr 7 nie stanowią korekty błędów:

- zmiany wartości szacunkowych, czyli przybliżonych i wyznaczonych przez sporządzających sprawozdanie na podstawie posiadanych w momencie szacowania informacji i doświadczeń, które po tym momencie mogą ulec zmianie lub mogą zostać uzyskane dodatkowe informacje i zdobyte dodatkowe doświadczenia,
- skutki zmiany przyjętej zasady (polityki) rachunkowości, spowodowanej zmianą przepisów o rachunkowości lub dokonanej z inicjatywy jednostki, które ze swojej istoty nie są błędem,
- skutki zdarzeń, o których jednostka nie mogła wiedzieć, mimo zachowania należytej staranności, i w związku z tym nie miała możliwości uwzględnienia ich

w poprzednich rocznych sprawozdaniach finansowych (np. korzystne lub niekorzystne dla niej wyroki sądowe, zmiana orzecznictwa sądowego w bieżącym okresie w odniesieniu do interpretacji przepisów podatkowych stosowanej przez jednostkę w poprzednich okresach).

Wszystkie ujawnione błędy powinny zostać ujawnione w księgach rachunkowych, przy czym sposób ich ujawnienia oraz okres, w którym powinny zostać ujawnione, zależy zarówno od momentu ujawnienia błędu, jak i od jego istotności. Ujęcie w księgach rachunkowych i ujawnianie w sprawozdaniu finansowym skutków korekty błędów zgodnie z KSR nr 7 przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2. Ujęcie błędów w księgach rachunkowych

Błędy popełnione w bieżącym roku obrotowym	wykryte przed sporządzeniem rocznego sprawozdania finansowego		koryguje się w księgach rachunkowych bieżącego roku obrotowego
	wykryte po sporządzeniu rocznego sprawozdania finansowego, ale przed jego zatwierdzeniem	uznane za istotne*	koryguje się w księgach rachunkowych bieżącego roku obrotowego i odpowiednio zmienia się roczne sprawozdania finansowe
		uznane za nieistotne*	ujmuje się w księgach rachunkowych następnego roku obrotowego
Błędy popełnione w poprzednich latach obrotowych	uznane za nieistotne*		wpływają odpowiednio na zysk lub stratę netto bieżącego roku obrotowego lub inną pozycję kapitałów (funduszy) własnych, jeżeli tak stanowią przepisy o rachunkowości
	uznane za istotne*		<ul style="list-style-type: none"> a) ujmuje się w kapitale (funduszu) własnym i wykazuje jako zysk (stratę) lat ubiegłych lub w innej pozycji kapitałów (funduszy) własnych, jeżeli tak stanowią przepisy o rachunkowości, b) wykazuje się w odpowiedniej pozycji zestawienia zmian kapitału (funduszu) własnego, jeżeli zobowiązana jest do jego sporządzania, c) przekształca się retrospektywnie dane porównawcze sprawozdania finansowego, wyjąwszy przypadki, gdy jest to praktycznie niewykonalne

* W wybranych sytuacjach przed ujęciem korekty w księgach rachunkowych, wymagana jest ocena, czy wpływ błędów na jakość zatwierdzonych sprawozdań finansowych był istotny, czy też nie. Uwzględnia się przy tym łączne skutki wszystkich wykrytych błędów, gdyż łącznie mogą spowodować istotne zniekształcenie rocznego sprawozdania finansowego, przy jednoczesnym niewielkim wpływie każdego z nich z osobna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie KSR nr 7.

Korekty błędów wymagają odpowiedniego ujęcia w dodatkowych informacjach i objaśnieniach. Jednostka ujawnia w nich informacje na temat:

- rodzaju błędu popełnionego w poprzednich latach,
- kwoty korekty dotyczącej bieżącego roku obrotowego i każdej korekty dotyczącej lat poprzednich,
- kwoty korekty dotyczącej okresów wcześniejszych od okresów uwzględnionych w danych porównawczych.

3.4. Zdarzenia po dniu bilansowym

Przez zdarzenia po dniu bilansowym rozumie się korzystne i niekorzystne zdarzenia:

- takie, które nastąpiły po dniu bilansowym, na który sporządzono sprawozdanie finansowe za dany rok obrotowy,
- istotnie wpływające na dane wykazywane w tym sprawozdaniu,
- o których jednostka dowiedziała się przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego.

Tabela 3. Ujęcie w księgach rachunkowych i ujawnianie w sprawozdaniu finansowym zdarzeń ujawnionych po dniu bilansowym

Moment uzyskania informacji	Rodzaj informacji	Istotność*	Sposób ujęcia
Po dniu bilansowym, a przed sporządzeniem rocznego sprawozdania finansowego	dowody na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy	istotny wpływ	w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym roku obrotowego, kończącego się tym dniem bilansowym
Po sporządzeniu rocznego sprawozdania finansowego, a przed dniem jego zatwierdzenia	dowody na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy	istotny wpływ	w księgach rachunkowych i koryguje się już sporządzone roczne sprawozdanie finansowe za rok obrotowy
Po dniu bilansowym, a przed dniem zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego	dowody wskazujące na stan zaistniały po dniu bilansowym	możliwy istotny wpływ	w dodatkowych informacjach i objaśnieniach podaje się lub aktualizuje już wykazane informacje lub ujawnia dla każdej kategorii (typu) zdarzeń informacje o: rodzaju zdarzenia, szacunkowej kwocie jego skutków finansowych lub stwierdza się, że szacunek taki jest praktycznie niewykonalny
Po sporządzeniu rocznego sprawozdania finansowego, a przed dniem jego zatwierdzenia	dowody na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy	nieistotny wpływ	ujmuje się w księgach rachunkowych roku i wykazuje w sprawozdaniu finansowym za rok obrotowy, w którym informacje te otrzymano zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale V. „Poprawianie błędów”
Po dniu zatwierdzenia rocznego sprawozdania	dowody na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy	nie dotyczy	

* Wpływ na obraz sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego jednostki za rok obrotowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie KSR nr 7.

Zdarzenia te można podzielić, ze względu na ich wpływ na sprawozdanie finansowe, na zdarzenia dostarczające dowodów na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy oraz zdarzenia wskazujące na stan zaistniały po dniu bilansowym.

W pierwszym przypadku istotne skutki zdarzeń po dniu bilansowym uwzględnia się w sprawozdaniu finansowym za rok bieżący. W drugim zaś przypadku o skutkach istotnych zdarzeń po dniu bilansowym jednostka informuje w dodatkowych informacjach i objaśnieniach. Sposób ich ujęcia przedstawiono szczegółowo w tab. 3.

Należy zwrócić uwagę na to, że dokonania korekt w księgach rachunkowych wymagają jedynie zdarzenia po dniu bilansowym, zaklasyfikowane do zdarzeń dostarczających dowodów na istnienie określonego stanu na dzień bilansowy.

4. Zakończenie

Pracując nad zmianami dotyczącymi polityki (zasad) rachunkowości, zakładano, że należy oddzielić zasady rachunkowości od polityki rachunkowości. Zasady, które są nadrzędnymi normami, nie mogą być dowolnie stosowane i powinny obowiązywać w całości, ponieważ ich celem jest zapewnienie jakości sprawozdań finansowych. Natomiast politykę rachunkowości stanowią wybrane przez jednostkę metody wyceny, ujmowania, ustalania wyniku finansowego, amortyzacji, konsolidacji, dzięki którym jednostka będzie mogła realizować swoją strategię oraz osiągnąć cel gospodarczy. Zmiany te nie zostały wprowadzone w ostatniej nowelizacji KSR nr 7, co można tłumaczyć brakiem odpowiednich zmian w ustawie o rachunkowości, w której w dalszym ciągu polityka i zasady są zdefiniowane wspólnie.

KSR nr 7 wprowadził wiele uściśleń dotyczących zasad ujmowania przez jednostki kontynuujące działalność w księgach rachunkowych i rocznych sprawozdaniach finansowych skutków zmian zasad (polityki) rachunkowości, zmian wartości szacunkowych, korekty błędów, zdarzeń, które nastąpiły po dniu bilansowym. Doprecyzował także sposób prezentowania w sprawozdaniach finansowych danych, zapewniający ich porównywalność, jak również pozwala określić, czy wprowadzana modyfikacja jest zmianą polityki (zasad) rachunkowości. Zmiany te należy uznać za istotne i pożądane, wprowadzające porządek do praktyki rachunkowości. Jego ostatnia nowela dotyczy zasad korzystania z KSR i MSSF/MSR w sprawach nieuregulowanych w ustawie o rachunkowości.

Literatura

- Brzezin W., 1998, *Ogólna teoria rachunkowości*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- Dadacz J., 2014, *Kierunki zmian przepisów o rachunkowości*, Rachunkowość nr 1/2014.

- Cebrowska T. (red.), 2010, *Polityka bilansowa*, [w:] *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, PWN, Warszawa.
- Hendriksen E.A., van Breda M.F., 2002, *Teoria rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jarugowa A., Walińska E., 1997, *Roczne sprawozdania finansowe - ujęcie księgowe a podatkowe*, ODDK, Gdańsk.
- Karmańska A., 2009, *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Di-fin, Warszawa.
- Walińska E., Michalak M., 2014, *Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej*, ZTR, t. 80, SKwP, Warszawa.
- KSR nr 7, Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja, Dz. Urz. MF z dnia 22.01.2015 r.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, MSR nr 1, MSR nr 8, 2011, SKwP, Warszawa.
- Pszczółowski T., 1978, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich Wydawnictwo, Wrocław.
- Słownik języka polskiego*, 1995, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., DzU 2013, poz. 330, z późn. zm.